

Asia: VN/12741/2022

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

YLEISTÄ

Esitysluonnos tarkoittaisi merkittävää käännettä Suomen virallisessa suhtautumisessa COVID-19 -epidemiaan. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen edustama, mutta kiistanalainen linja, jossa taudin leviämistä ja pysyvästi korkeaa ilmaantumisen tasoa ei ole pyritty estämään vaan ne on hyväksytty osaksi normaaliksi kuviteltua suomalaisen yhteiskunnan toimintaa nyt ja tulevana vuosina, saisi lainsäätäjän nimenomaisen hyväksynnän. Valinta on viime kädessä arvoperustainen, mutta esitysluonnoksessa tehty valinta on Suomessa asuvien tai vierailevien ihmisten perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kannalta hyvin ongelmallinen. Se on myös epäsolidaarinen globaalilla tasolla: vaurailla länsimailla on parhaat edellytykset ylläpitää terveydenhuoltojärjestelmää, joka kestää koronavirustaudin pysyvästi korkean ilmaantuvuuden, mutta tämän mukaisesti toimien ne aiheuttavat pandemian jatkumisen globaalilla tasolla ja myös sellaisissa maissa, joilla ei ole edellytyksiä hoitaa COVID-19 -tautia ja suojata korkeassa riskissä olevia ihmisiä. Seurauksena on kuolemien ja vakavien tautitapausten korkea taso köyhemmissä maissa useiksi vuosiksi eteenpäin tai jopa pysyvästi, mistä taas välillisenä vaikutuksena on voimakkaiden perusoikeusrajoitusten välttämättömyys tautitilanteen pitämiseksi yhteiskunnan perustoimintojen kannalta edes siedettävänä näissä maissa.

On todennäköistä, että esitysluonnoksessa omaksuttu strategia, jossa taudin leviämistä ei sinänsä estetä, osoittautuu tuhoisaksi myös Suomelle ja suomalaisille. Yhä uudet sairastamiskierrokset lisäävät kerta kerralta ns. long covid -taudin todennäköisyyttä ja siten vammautumisia ja työkyvyttömyyttä. Suomalaisen yhteiskunnan toiminta, talouselämä, koulutusjärjestelmä, ja myös terveydenhoito vaarantuvat. Julkistaloudelle ja kansantaloudelle voi syntyä merkittävää vahinkoa. Sairausvakuutusjärjestelmän kustannukset kasvavat korkeiksi, ja eläkejärjestelmä saattaa romahtaa jos työkyvyttömyyseläkkeiden osuus kasvaa selvästi nykyistä korkeammaksi.

Esitysluonnos johtaisi vakavaan sisäiseen ristiriitaan tartuntatautilaissa, kun lain 1 §:n tarkoitussäännös ja 6 §:n yleissäännös viranomaisten velvollisuuksista jäisivät voimaan, mutta

COVID-19 -tautia koskisi joukko erityissäännöksiä jotka poikkeavat lain tarkoituksesta ja yleisistä velvoitteista.

Esitysluonnos tulisi korjata sopusointuun lain 1 ja 6 §:n kanssa siten, että Suomi edelleen sitoutuisi kansallisessa lainsäädännössään koronavirustaudin ja sen leviämisen estämiseen. Näin toimien saavutettaisiin myös vastaavuus esitysluonnokseen sisältyvien säätämisyjärjestysperustelujen yleisten periaatteiden kanssa, mukaan lukien siellä esitetty tarkastelu oikeudesta elämään.

Koronavirusepidemian jatkuttua kaksi ja puoli vuotta on aika korjata tartuntatautilaki ottamaan huomioon, että tauti tarttuu miltei yksinomaan hengitysteitse. Suomen tulisi nyt valita strategia, joka painottaa hengityssuojaimia (FFP2 tai FFP3), ilmanvaihtoa, hengitysilman laadun seuranta (hiilidioksidimittaus) ja ilmanpuhdistusta (HEPA). Tilojen aukioloa ja rajoituksia koskevien säännösten tulisi olla selvästi toissijaisia. Suomen tulisi lainsäädännössään omaksua strategia, jossa koronavirustaudin ilmaantuvuutta seurataan ja jolla ilmaantuvuus painetaan noin kymmenesosaan nykyisestä ja pidetään siellä.

Tarvittavat lainmuutokset tulisi toteuttaa toistaiseksi voimassa olevin (ns. pysyvin) säännöksiin väliaikaissääntelyn sijasta. Tiheästi muuttuva väliaikaissääntely on itsessään osoitus siitä, että tilanne ei ole normaali. Uuden normaalin saavuttamisessa pysyvä, selkeä, periaatteellinen ja yksinkertainen sääntely on tärkeä väline.

PYKÄLÄKOHTAISIA EHDOTUKSIA

a) koronavirustaudin ilmapäälitteisyys

58 § tai 58 c § tulisi kirjoittaa siten, että siihen tulisi yleiset säännökset sisäilman laadun seurannasta (hiilidioksidimittaus), ilmanvaihdosta ja ilmanpuhdistuksesta (HEPA) sekä velvollisuudesta käyttää hengityssuojainta (FFP2 tai FFP3) laissa määritellyissä tilanteissa, jotka osin perustuisivat sisäilman laatuun. Täydentäviä erityissäännöksiä olisi arvioitava yleissäännösten kattavuuden perusteella: 58 a § ravintolat, 58 c § toimenpiteet taudin leviämisen estämiseksi, 58 d § tilojen käytön edellytykset, 58 e § henkilöliikenne, 58 f § matkustajamäärien rajoittaminen ja 58 g § tilojen sulkeminen.

b) koronatestaus ja tartuntatautipäiväraha

Taudin ilmaantuvuuden painamiseksi alas ja pitämiseksi siellä on tärkeää, että ilmaantuvuudesta saadaan reaaliaikaista tietoa, että ihmiset pääsevät nopeasti ja maksuttomasti testiin ja saavat tartuntatautipäivärahan edellyttämän todistuksen positiivisesta testituloksesta. Sääntely tulisi toteuttaa 57 §:ssä ja 58 k §:ssä. Sen tulisi sisältää sekä epidemiologisesti luotettava väestötason satunnaistestaus (osallistujien vapaaehtoisuus turvaten) että yksilön oikeus päästä nopeasti maksuttomaan testiin ja saada todistus positiivisesta testituloksesta.

c) kannevalta torjuntatoimien laiminlyönnistä

Tartuntatautilakiin tulisi sisällyttää uusi säännös kannevallasta tilanteissa, joissa kunta tai valtion viranomainen laiminlyö velvollisuutensa tehokkaasti torjua koronavirustautia. Säännös voisi kuulua esimerkiksi seuraavasti:

59 f §. Kanne velvollisuuden laiminlyönnistä. Joka katsoo kunnan tai valtion viranomaisen jättäneen hoitamatta tälle tämän lain nojalla kuuluvan velvollisuuden, on oikeutettu vaatimaan toimivaltaisessa hallinto-oikeudessa, että laiminlyöntiin syyllistynyt taho määrätään sakon uhalla täyttämään velvollisuutensa. Jos väite laiminlyönnistä kohdistuu valtioneuvostoon, sen jäsenen tai ministeriöön, tässä tarkoitettu vaatimus esitetään korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Asian

käsittelystä on voimassa mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 19 §:ssä on säädetty.

d) valtion kustannusvastuu

Valtion kustannusvastuuta koskeva 118 § tulee säilyttää laissa, ja sen tulee koskea tässä lausunnossa ehdotettuja toimia: hengityssuojaimia, ilmanlaadun mittausta, ilmanpuhdistimia, väestötason ja yksilöllisiä koronatestejä. Sen sijaan valtion ei tule kustantaa kunnan maksettavaksi määrättyä uhkasakkoa.

Martin Scheinin
20.7.2022, professori (kansainväliset ihmisoikeudet)